

בעיות, פתרונות, תמיהות

„על הפרק“ בצבאות

בגיוס-המיליונים במסגרת מלחמה עולמית, אך גם במהלך שתי עשרות-השנים האחרונות של „כמעט-שלום“ (תקופה הכוללת גם את מלחמת-קוריאה). היסוד הראשון הוא חיילים המשרתים בצבא משום שזהו משלח-ידם; היסוד השני הם משרתי-חובה, שיהיו רק חלק מן החיילים — חלק הנקבע לפי סימני-היכר משפחתיים, סוציאליים, השכלתיים וכו', או לפי צורה זו או אחרת של הפלת גורל (או לפי „מיזוג“ מסוים של שתי שיטות אלו).

אנשי „משלח-היד הצבאי“, החותמים עם התיצבותם לשירות על התחייבות לשלוש שנים, יקבלו לפי הודעה זו, מענק-התחילות התחלי, ואח"כ — שכר-חודשי הגבוה מזה של משרתי-החובה. מניחים שמספר המתנדבים יעלה בהדרגה, ושתחילה הצי וחיל-האוויר, ואח"כ כל הגייסות-הממוכנים (שיכללו אף-הם ב„כוח המקצועי המובחר“, בדומה לשתי הזרועות ה„בלתי-קרקעיות“) יועמדו לחלוטין על בסיס של „מתנדבים בלבד“; וסבורים כי מעבר זה יושלם תוך חמש-שש שנים. אך „משלח-יד“ זה לא יימשך (פרט, כמובן, לקצינים, מש"קים בכירים ובעלי-מקצוע מעולים מסוגים מסוימים) לכל אורך „החיים הפעילים“ של המתנדב. נראה שבהשפעת אופים הטכני ודרישותיהם האישיות של סוגי-שירות אלה בזמננו יועמד, לגבי הרוב, השירות הצבאי הממוצע על שבע שנים בערך. ואילו אחריו — אחד משני המשכים אפשריים: או

צרפת-לשילוב „צבאי-נוקצועי“ ו„שירות-סלקטיבי“

הרפובליקה הצרפתית היתה, לפני כמאה ושלוש-הרבעים, המעצמה האירופית הגדולה הראשונה בעת-החדשה אשר הנהיגה שירות-חובה כללי. מזה שנים אחדות (בעצם — מאז תום מלחמת-אלג'יריה) ניצבה היא בפני בעיה הפוכה מזו שבפניה ניצבה בריטניה בפרק-הזמן המקביל: לא מנין להשיג חיילים החסרים לצבא-הקבע, כי אם כיצד להעסיק את ה„מיו-תרים“ שברשותה. מאז שהופיע ב-1934 ספרו של ג'ו דה-גול (אז ספרו של קולונל בעל דעות צבאיות מהפכניות), נודעה מגמתו: למכן את צבאה של צרפת — ואגב-כך לצמצמו בהרבה. בשנים האחרונות החלה מגמה זו קורמת עור וגידים. צבא זה יועמד על שש דיביויות (חמש ממוכנות-משוריינות, ואחת „קלה“ מוטסת). מסגרותיהן, אפילו יחד עם הבריגדות והרגימנטים-המחוזיים הרבים של „גייסות-הגנת-המרחב“, לא יכולות להכיל את כל מחזורי-המגויסים לשנה של צרפת (ומה עוד שמאז סוף מלחמת-העולם עלה לפתע, במקביל לתמורות סוציאליות, שיעור-הילודה בצרפת). לא לשוא נתמלאו עתונני-החיילים סקירות על העסקות בסגנון הנח"ל הישראלי (אף בכתבות נרחבות עליו עצמו!): עבודות-פיתוח ו„כיבוש-השמה“ בגויאנה הצרפתית או באיי-האנטילים, התנדבות להוראה, רכישת ידע טכני ברמה גבוהה וכיוצא-באלה. ועוד בחוברת מרס 1965 של „השקפת ההגנה-הלאומית“ (ה„בטאון הרציני“ של מערכת-הבטחון הצרפתית) הופיע מאמר-יסוד מאת גנרל-מנהלה חשוב על „האספקטים הבלתי-צבאיים של השירות-הלאומי“, בו הוא מציג את הבעיה במלוא היקפה. נוסף לצורות ההעסקה שכבר הוזכרו, מדבר בעל-המאמר גם על „עזרה-טכנית“ למדינות-חדשות (אלג'יריה!), על גיוסי-עבודה למשלחי-יד ומקומות בהם יש צורך בעובדים (למשל — במכרות), על יחידות להגנה-אזרחית ועוד עצות ותחבולות, המיוסדות בין על התנדבות ובין על חוק-מחייב.

אלא שהודעתו של מיניסטר-ההגנה הצרפתי, פ'אר מסמר, בשלהי אפריל 1965 שמה, במידה רבה, קץ לדאגות אלו. שכן, הוא קבע כי מעתה יושתת הרכבו של צבא-צרפת על שני יסודות: האחד — בהתאם לרעיונותיו של קול' שארל דה-גול בספרו הנ"ל, „לקראת הצבא המקצועי“ (Vers l'armée de métier); והאחר — בהתאם לנסיון שצברה ארה"ב, תחילה

חייל צרפתי — בהכשרה לחיים אזרחיים

לריבוייה-הלכחים ולהברקות במחשבה-הצבאית; או, שמא — רק עתה בא המחזה הסמוי, המעיד בגלוי על סיום זה? ושאלה אחרת לגמרי היא, מה תהינה המסקנות ממאורע זה למדינות וצבאות אחרים, בהם שונים ואחרים הם הנתונים והמגמות — ובעיקר — הצרכים. גם זאת נדע במשך השנים הקרובות.

עוצנת סער אוירי כן או לא?

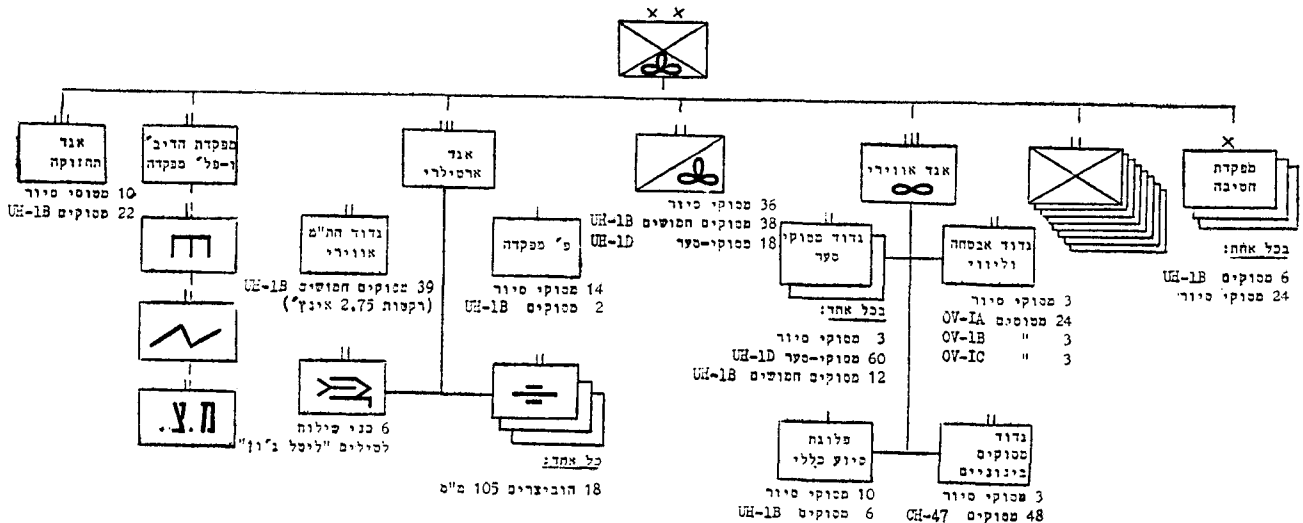
בין הסיסמאות שהתהלכו לפני שנתיים-שלוש בחוגים „שואפי-קידמה“ צבאית-מקצועית בקצונת צבא-ארה"ב, היתה סיסמת „דיבזית הסער האוירי“; לא כסתם תוספת עוצבה למערך הדיבזיות-המוטסות, כפי שנוצקו בדפוסים אשר לאחר מלחמת השניה (כלומר, דיבזיה מושתתת על צנחנים — אך כבר בלי יחידות-הדאונים; ביסודן גועדו הדיבזיות למחזור המשולש: צניחה — לחימה — שיבה אל בסיסים, בהם אפשר להתארגן לקראת צניחה חדשה, אם תדרש). הכונה היתה, בעצם, לטפח סוג-חיל חדש, שביכולתו יהיה לפעול ברציפות, פעולה שתהיה „אוירית“ ו„קרקעית“ לסירוגין; בערך כפי שהחרמ"ש פועל (ברציפות, וללא הפסקות להתארגנות-בעורף) „רגלית“ או „ברכב“ — כשתי צורות-פעולה שנתמזגו בתוכו. והנה, סיסמה זו הפכה להחלטה — ודאי במידה מכרעת הודות לוועדה, בראשותו של גנ' האוה, שישבה על המדוכה של ניידות-אויר לכוחות-הקרקע. ועדה זו המליצה על הקמת העוצבות מהטיי פוס החדש. עובדו תקנים — לכוח-אדם, לחימוש (בהתחשב ביכולת-ההיטס של ציוד כבד-יותר) ול„רכב-אויר“ (מטוסים ומסוקים למאות לדיבזיה). אלא שהעוצבה היתה נסיונית:

השתלמות, בעזרתו המלאה של הצבא, למקצוע אזרחי, או העסקת המשתחרר באחד מענפי השירות-הממשלתי (הפתרון האחרון יצריך, אולי, הרחבה מסוימת של המושג שירות-ממשלתי). ויש הסבורים, כי נוכח ההכרח הצפוי, בעשר-עשרים השנים הקרובות, בהתאמתן של קבוצות גדולות באוכלוסיה להחלפת-מקצוע — כתוצאה מהתפשטות האוטו-מציה — ישתלבו תהליכים אלה, הקשורים ברבבות המשוחריים, בתוך זרם רחב הרבה יותר של תמורות דינמיות בהרכב האוכלוסיה לפי משלח-יד ומקצועות.

חייגת-החובה יוסיפו לשרת 18 חודשים; אך גם בשירות קצר-יחסית זה לא יהיה לאל-ידם של הכוחות המזוינים (לרבות יחידות הג'נדרמריה, ה„מעין-צבאית“) לקלוט את כולם. אך עם זאת לא יהיה מנוס מלקיים, לפחות, „שירות-סלקטיבי“ — על אף כל אי-הרצון בו נפגשת לרוב צורת-שירות זו. כמעט תמיד מתלוית לה הרגשה של הפליה, של הטלת עול בלתי-צודק על איש או קבוצה מסוימת; ויש אף האשמות במשוא-פנים וכיוצא-באלה (והלא גורמים אלה — הם שסיכלו כל הצעה על הנהגת צורה כלשהי של שיטה זו בבריטניה — על אף הצורך האוביקטיבי הרב). הסיבה להכרח בהנהגת „שירות-סלקטיבי“ פשוטה: אמנם, אי-אפשר, כאמור, לקלוט את כל המגויסים בשנה; אך עם זאת מניחים כי מספר המתנדבים לא יספיק בשביל לקיים את כל הכוחות הדרושים. בצרפת נקטו, כנראה, יותר ריאליזם ענייני מאשר בבריטניה — בפתרון האמור. ובקרוב נתבשר, ודאי גם על האופן בו יסתדרו ויטופקו, במסגרת התקנות החדשות, עניניהם וצרכיהם של כוחות-הגנת-המרחב.

מכל מקום, בא עתה סיום לתקופה היסטורית גדולה וארוכה בהתפתחות הצבאית, שמעטות היו כמותה לעשירות-התוכן,

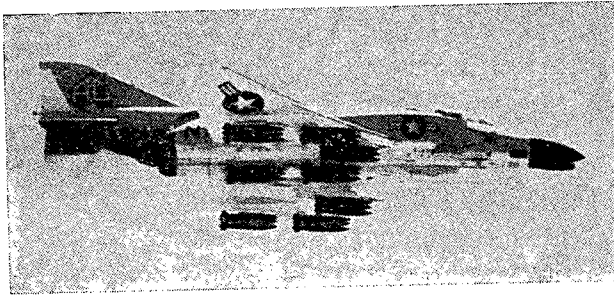
מבנה דיבזית הסער האוירי

מ"כ דיבזיה

Iroquois	UH-1B	מסוקים חמושים	137	1235 קצינים
Iroquois	UH-1D	מסוקי-סער	138	580 נגדים בכירים (WO)
Chinook	CH-47	מסוקים בינוניים	48	14139 חוגרים
Mohawk	OV-1	מטוסים קלים	30	15954
				459 כלי טיס

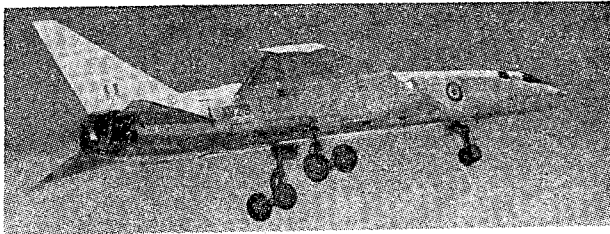
המלכותי (שכן מטוס זה מצוי בגירסאות ימית ויבשתית). כ"חצי-נחמה", רכשו בינתיים כמאה מטוסי "בחצי-הדרך" — "הוקר" P 1127 (ראה "מערכות", כנ"ל) — בתור החליף למטוסי-הקרב "האנטר"; אך הקוץ שנמצא תקוע אף באליה זו הוא — הצורך הבלתי-צפוי הנגרם על-ידי "הודקנות" או "התיגעות" בטרם-עת של גופי מטוסי "האנטר"... ויש המחפ־ שים גם בצורך פתאומי זה הצדקה-פורתא. מחוסר-ברירה, לצעדים אלה של הממשלה — הגורמים לתוצאות חמורות

מטוס ה"פנטום"

לחרושת-התעופה הבריטית. ונפסח כאן על ביטול תכניות הפיתוח והבניה בתחום אווירית-חובלה צבאית. אך כבר בהור דעה ראשונה זו קוצצה לחצאין גם הבניה הצפויה של מטוסי- המהלומה-הסיורי-הרב-תכליתי, TSR-2, הנודע ועתיד-הויכוד חים; והיה זה קיצוץ-ביניים: עד שיתבררו דים יכולתו, לעומת דגמים אחרים (קרי — אמריקאיים) ומחירו הסופי.

כעבור חודשיים וחצי, באפריל 1965, נפלה סכינה-גיליוטינה על המחצית השניה של TSR-2 — ויוזמנו תחתיו מטוסי- הקרב F-111 האמריקאיים, שכה נתפרסמו מאז גאום-הסנסציה

מטוס TSR-2

של הנשיא ג'ונסון בסתיו 1964, לפני הבחירות לנשיאות. שאלה טבעית היא, כיצד מחליפים, לכאורה, מטוס שלא בבן-סוגו: כלומר: מטוס שנועד, בין-השאר, להפצצות-לעומק אופרטי- ביות, ויתכן אף אסטרטגיות, בדרך של "התגנבות" (כלומר, מתחת למסכי-המכ"מ) ובעזרת טיל אוויר-קרקע בעל טוח ניכר — יוחלף במטוס המוגדר כמטוס קרב? אפשר ומקצת מן התשובה לכך מצויה בידיעה, מסוף פברואר, על פיתוחו בארה"ב של "טיל-התקפה קצר-טוח" (יתכן — "קצר" יח- סית?), אשר ישמש לחימושו של ה-F-111 בגלגולו כ-B-111 (היינו — כמפציץ). אך לא זה עיקר השאלה המדאיגה כיום את מחשבי חשבונותיה של בריטניה — ושל אירופה; שכן, יש להניח, ששמו לב מראש להתאמה טכנית כזאת, בין האמצעי ליעוד, ושקלו ובחרו בכלי המקביל פחות-ארוי יותר לזה

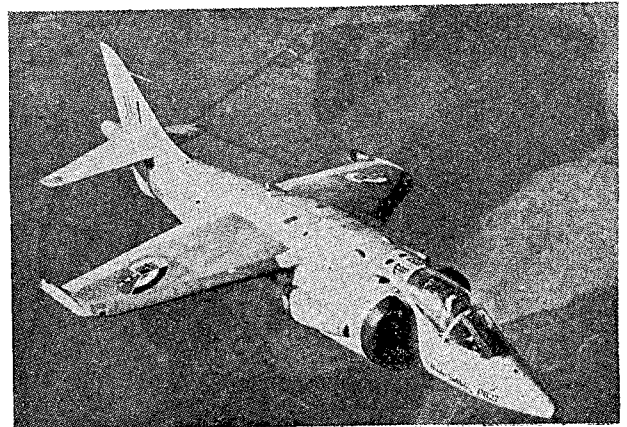
גם בכך שהוקמה מלכתחילה במתכונת מוקטנת, כמעין "דגם- לניסוי" (אם כי במשך הזמן הוגדלה), וגם בדחית ההחלטה הסופית עד לאחר השלמת הבחנים והניסויים. הקמת, עוצבת עובר" זו היכתה גלים בעולם. עתונים של צבאות שונים גילו בה ענין רב; וה"מבשר הצבאי" (ירחון למפקדים של צבא ברה"מ), למשל פירסם סקירה ממצה בלוית דוגמאות לצורות תפעולה הטקטי של העוצבה ושל יחידותיה (פשיטות, מאר- בים, תקיפה מן העורף, תפיסת תואי חיוני, וכדומה). תקופת- הניסוי קרבה לסיומה — והחלה ההיאבקות על גורלו של היצור הרך: היחיה, או שיגור עליו להכנס לרשימת "נסיונות מענינים"? מתנהל ויכוח סביב נקודות שונות: לקחי התרגי- ליס-הטקטיים, נסיון השתתפותה של העוצבה בתמרונים המשור- לבים הגדולים, מחירה, גודל ההשקעות הנדרשות וכיוצא-באלה. אף ועידתה השנתית של "אגודת צבא ארה"ב" החליטה החל- טות בנודף, עקב החשש, שעם הקטנת השיאים לשנת-הכספים הנפתחת עתה, יתחשל עצם הבסיס (של כוח-אדם ש"הושאל") לקיום "דיביזית-הסער". בין הנימוקים לקיומה-העתיד גם הנימוק של רמת-האימון הגבוהה שהושגה בה, ושל שיתוף- הפעולה ההדוק הקיים בה בין ה"קרקע" וה"אוויר", אותו "אסור לבזבו על-ידי פירוקה".

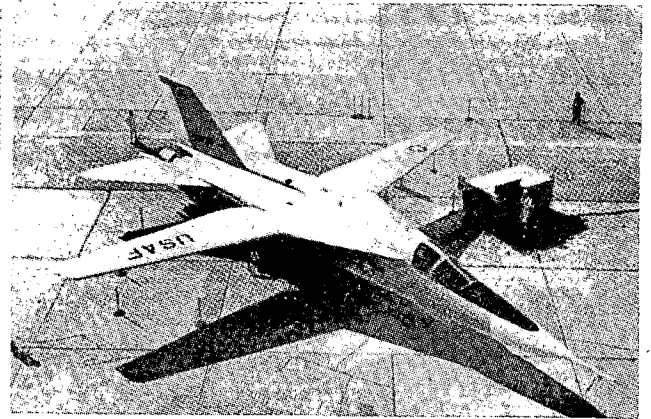
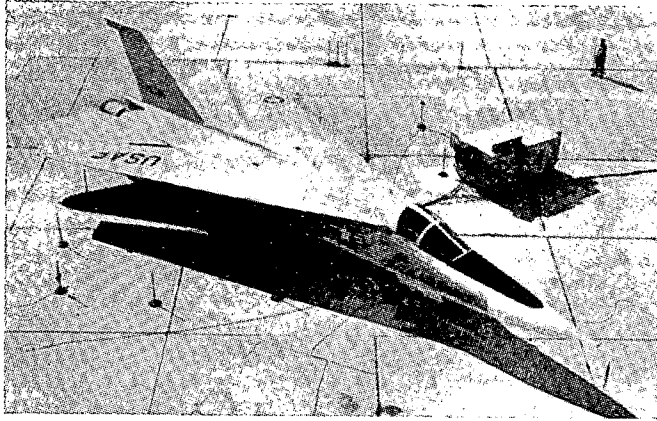
השאלות עתה הן: היקבלו, לפחות, את תפיסת היסוד — גם אם יחליטו על שינויים ותיקונים בהגשמתה? היסכמו — לא, זו הדרך? או, פשוט — אין לאל ידנו? בקרוב נשוב, ודאי, אל נושא זה — ואל סיכויי-לעתיד של הנסיון הנועז.

רק "ברוניקה אווירית" — או סיכון גורלי?

שתי הודעות, שגרמו להדים רבים, ציינו דרכה של ממשלת- בריטניה (ממשלת ה"לייבור") ב-1965 בתחום אווירית-המלחמה והתעשייה-האווירית. בראשית פברואר — הודעה על ביטול פיתוחו של מטוסי-הקרב "הוקר" P 1154 להמראה-אנכית וקצ- רה-ביותר — תחום שדוקא בו צעדה בריטניה בראש העולם (ראה "מערכות", חוב' קמ"ו, עמ' 31); ועל רכישת 200—250 מטוסי — "פנטום" אמריקאיים, לחיל-האוויר-המלכותי ולצי-

מטוס "הוקר-סידלי" P 1127

טוס ה-F111 — משמאל עם כנפיים מקופלות, מימין עם כנפיים פרושות

ה"טרפן" - בנטרפים

הצבא האמריקאי נתברך בשנות הששים של מאה זו, בשני פלאי טכניקה מבשרי המחר, בתחום הנשק הנ"מ. האחד — ה"מולר" ("טרפן", בעברית); שוללת הטילים הניידת לליווי עוצבות ממוכנות בשטח ולדוֹקרב עם מטוסים תוקפים (כפי שקיוו, אולי, אף עם טילים טקטיים קצרי טווח). והשני — "מעין בזוקה" נ"מ, שדמתה ל"בזוקה" לפי צורתה החיצונית ובמידת־מה אף לפי תפקידה (בסיסמה, שתעשה למטוס מה שעשתה הבזוקה לטנק" — אף שיש שואלים — ומה עשתה זו לטנק?); דהיינו, כלי־נשקו של החייל הבודד (אך לרוב — מופעל על־ידי צמד) לריסון סקרנותם של כלי־טיס עוינים מנמיכי־טוס, הבולשים אחריו ויורדים לחיו; כלי זה — כינויו "אדום־העין" ("רד־איי", בלעז). יש להודות שמהשנים, השני הוא שנראה, לעתים, כמסופק יותר, כדמיוני־מדי. עתה נראים פני המציאות אחרת; ואפשר לומר כי "התהפכו היוצרות". עוד ב־1964 (ראה ב"מערכות" חוב' ק"ס. עמ' 29) בישרו המבשרים, כי לאחר סדרה ארוכה של תקלות ואכזבות שונות עלה סוף־סוף ה"מולר" על נתיב בטוח, וכי לא יאוחר משנת 1965 תחלנה יחידות הצבא וה"מארינס" לקבל את הכלים הראשונים, לניסוי עם הגייסות.

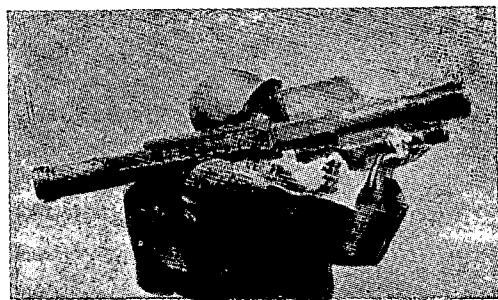

טילי נ"מ
"מולר"
על זחל"ם

שבוטל. השאלה בה"א הידיעה היא, כאמור, היישאר עוד בסיס להמשך־קיומה של התעשייה האווירית הבריטית ולמעמדה הטכניולוגי של בריטניה בעולם? ואולי, העיקר כאן לא בהזמנות־בניה של דגמים קיימים, כי אם בביטול תכניות הפיתוח (כגון: של ה-P1154 הנ"ל, אשר הועד לנפות את בריטניה במקום הראשון ב"מירוץ למטוס המראה־אנכית יעיל"), דבר, המקצץ בשורשי יכולתה של בריטניה לקיים בתוכה חבר ממציאיים ומעצבים, וסגל מהנדסים מעולים, שבלעדיהם תרד רמת הפיתוח־הטכנולוגי הגבוהה שלה לחלוטין. החשש הוא, כי עקב כך — ועקב צימצום כללי במפעלי הבניה־האווירית הבריטית — תהפוך ארה"ב לבעלת מונופולין־למעשה על הספקת מטוסי־מלחמה (ובסופר־של־דבר — גם על הספקת "מטוסי־שלום") באירופה המערבית כולה. וכבר כתב בנדון, באפריל זה, שבו־עון שמרני בריטי: "נוכחים אנו לדעת, כי עולם־העסקים האמריקאי אינו יודע רסן וסיג, וכי הוא חותר להשיג את מטרתו בכל הדרכים". יש, אָמנם, סבורים, כי אין מנוס מהצי־טמקות התעשייה האווירית הבריטית — שכן, "בעידן־האטום" גורלה של תעשיית־מטוסים גדולה, לבנית מטוסים רבים (לעומת זו לבנית מטוסים מעטים, שבלעדיהם אי־אפשר גם בשביל פצצות אטומיות, שהן אחת במקום רבה של "רגילות") הוא כגורל תעשיית קשתות־חצים, כשהופיעו הרובה והתותח" — ולכן, אין מבחינה זו שוני רב בין ממשלה "שמרנית" או "לייבוריסטית".

בסיכומו של דבר — יש הרואים כפתרון יחיד, המבטיח עתיד לכו־אווירי, צבאי־כללי ועצמי של אירופה־המערבית (וממילא — גם של מדינות־החוץ שלה) בשיחוף־פעולה בריטי־צרפתי; בבנית מטוס, דוקא לא־מחוכם־מדי ולא־יקר־מדי. מדברים על טיפוח "מטוס־מהלומה" בריטי־צרפתי שמחירו "מרוסן". הוא מושתת על עקרון "הגיאומטריה־המשתנה", ומאפשר שינויים בזוויות־הכנפים בהתאם לצרכי המראה, הנסיקה והטיסה. ימים לא־רחוקים יגידו מה ממש יהיה במגמות־שיתוף אלו, בהן טיפלו כבר שרי האוויריה וההגנה של שתי המדינות (הרולד וילסון ודאי נגע בהן בפגישתו עם גנ' דה־גול) בשבֹר עות האחרונים.

מר — המעשי) של כלי-מלחמה זה. טיבם של קשיים אלה לא פורט. האם קשורים הם בניצול הקרינה האינפרה-אדומה, שנועדה ל"ביות" בשלב הסופי של מעופו (דבר המצוי כבר בטילים קרקע-אוויר לא מעטים) — או בעצם הכונתו של הטייל, במעופו אל ה"קרבן" המיועד (ב"מולר" מלווה מעוף זה ב"הארט" המטרה-העפה על-ידי קרני-מכ"מ) ? והרי אף "אדום-העין" (ומכאן, ודאי, גם שמו) מושתת, בעיקרו, על "ביות" אינפרא-אדום; ועליו מתכננים דוקא להוציא, במשך שתי שנות-הכספים 1965 ו-1966, קרוב ל-100 מיליון דולר, לניפוק ליחידות הצבא וה"מארינס" (כתמישית מזה — ל"מארינס", דוקא, בהתחשב באופי מבצעייהם הצבאיים ובחשיבותה של הגנה נ"מ ב"ראשי-חוף" חדשים, שלרוב הם אזורי-לחימה קטנים ומבודדים). ואשר ל"מולר" — נראה כי לעת-עתה יש להזדיין בסבלנות ולהמתין לקץ הבירורים במוסדות מערכת-ההגנה האמריקאית — ול"נס" טכני אפשרי (שהרי אין קץ לחכמת הממציאים).

נשק נ"מ אישי "אדום עין"

אך הידיעות מראשית 1965 מדברות אחרת. בינתיים פגע ב"מולר" "קרדום-הקיצוצים" הנודע של מק'נמארה, שרי-ההגנה האמריקאי — ויטרפהו. אמנם, הפעם — כנראה לא מתוך שיקולי חסכון — העילה היא הקשיים הטכניים (כהגדרת מק'נמארה — ה"אכזבה"), בהם נתקל עיצובו ה"סופי" (כלר